

Наталія Григор'єва

викладач-асистент,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський

ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Інклюзивна економіка – це підхід до економічного розвитку, який спрямований на забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства, включаючи тих, хто зазвичай має обмежений доступ до економічних ресурсів. Вона ставить перед собою завдання створити економічну систему, яка враховує інтереси кожного, незалежно від його соціальних чи економічних обставин. Концепція інклюзивної економіки здобуває популярність у сучасній світовій економічній дискусії. Її ідея – забезпечення рівного доступу до економічних можливостей і ресурсів для всіх людей, незалежно від їхніх особистих характеристик. Дана модель прагне досягти добробуту всіх громадян, надаючи їм можливість активно брати участь у соціальному та економічному житті. Метою державної політики в цьому контексті є формування інклюзивної та інноваційної економіки, яка враховує інтереси всього суспільства, підтримує різноманіття і забезпечує рівні можливості для розвитку.

Як показано колективній монографії «Домінанти становлення інклюзивного соціуму в Україні», історичний розвиток людської цивілізації загалом іде шляхом постійного та поступового загального зростання рівня інклюзивності суспільних відносин. Це супроводжується і тісно пов'язане із нагромадженням людського, соціального та економічного капіталу та лежить в основі його загальної економічної ефективності [2, с. 15]. Розбудова інклюзивної економіки забезпечує різноплановий вплив на розвиток соціуму. Вона не лише сприяє соціальній справедливості, але й стимулює економічний ріст, забезпечуючи більш стійке та збалансоване зростання. До ключових переваг інклюзивного соціально-економічного розвитку, який базується передовсім на більш повному залученні економічних ресурсів у виробничий процес, стимулювання зайнятості та більш справедливому розподілі доходів є:

– забезпечення рівних стартових можливостей для усіх учасників економічної активності – створення умов для особистісного розвитку кожного; рівність усіх верств населення, уникнення будь-якої дискримінації тощо. Такий стан досягається шляхом впровадження інклюзивної освіти (інклюзія у сфері освіти), інклюзивного доступу до фінансових ресурсів (фінансова інклюзія), підтримки справедливого розподілу доходів (соціальна інклюзія), руйнування бар'єрів на ринку праці (трудова інклюзія), зменшення впливу відмінностей територіального розвитку (регіональна інклюзія) і т.д.;

– сприятливий вплив на ринок праці – розширення інклюзії призводить до збільшення рівня зайнятості внаслідок формування сприятливого бізнес-середовища та умов зростання конкуренції. Трудова інклюзія у сукупності із

соціальним партнерством сприяють залученню всіх до продуктивної діяльності і мають наслідком позитивний вплив на динаміку ВВП;

– справедливий розподіл доходів, який досягається шляхом: подолання негативних впливів корупції та формування тіньових доходів; забезпеченням участі громад у розподілі благ серед населення; прозорою бюджетною політикою тощо. Це сприятиме більшому залученню населення у процеси прийняття рішень у сфері формування більш справедливих пропорцій розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів.

Рівень інклюзивності економіки може бути досить об'єктивно оцінений, на основі ряду показників – що характеризують задоволення потреб людини. Ними є доступ до таких благ, як їжа, вода, одяг, охорона здоров'я, житло, освіта, безпека, енергоресурси, рівень заробітної плати і т.д. Світовий Економічний Форум розробив індекс інклюзивності розвитку (IDI), який ранжує країни за показниками, що відображають їхній інклюзивний розвиток. Цей індекс демонструє, що деякі країни, наприклад, Камбоджа та Нова Зеландія, мають кращі результати за IDI, ніж за ВВП на душу населення, що свідчить про успішні інклюзивні економічні процеси [3]. Водночас, 52 з 103 країн, що аналізуються за IDI, відзначили зниження рівня інклюзивного розвитку за останні п'ять років, що вказує на недостатність політичних реформ, спрямованих на трансформацію економічного зростання у соціальний прогрес. Україна за індексом IDI займає 47-е місце [3, с. 57]. При цьому її місце у рейтингу погіршується, що пов'язано передусім із війною з росією. Попри це, наша держава зберігає ряд переваг: нерівність доходів і бідність не є критичними; система освіти є доволі інклюзивною, відкриваючи можливості для студентів з різних соціально-економічних верств; охорона здоров'я та соціальний захист також сприяють покращенню соціального захисту населення.

Індекс інклюзивності розвитку (IDI) передбачає комплексну оцінку інклюзивності економіки за наступними трьома групами індикаторів [3, с. 102-104]:

1. Зростання та розвиток:

- ВВП на душу населення;
- продуктивність праці, яка визначається як обсяг ВВП на одного зайнятого в економіці;
- очікувана тривалість здорового життя – середня кількість років, на проживання яких людина може розраховувати у стані «повного здоров'я»;
- зайнятість – це частка зайнятого населення у економіці країни.

2. Інклюзія:

- розподіл доходів між окремими особами чи домогосподарствами;
- рівень бідності;
- розподіл багатства серед населення;
- медіанний на душу населення.

3. Рівність між поколіннями та сталий розвиток:

– скориговані чисті заощадження без урахування впливу вуглецевих забруднень (% ВНД) – враховує загальні запаси та використання природних ресурсів у даній екосистемі, уточнюючи реальну різницю між виробництвом і споживанням, враховуючи амортизацію основного капіталу, виснаження природних ресурсів і шкоду від забруднення (виражається у відсотках від валового національного доходу (ВНД));

– інтенсивність викидів вуглецю відносно ВВП – обсяг вуглецю, який викидає економіка на кожен долар виробленого ВВП (вимірюється в кілотоннах CO₂/млрд. доларів);

– державний борг у відсотку до ВВП;

– коефіцієнт вікового утриманства – це співвідношення утриманців (осіб молодше 15 років і старше 64 років) до населення працездатного віку.

Створення інклюзивних інституцій є однією зі стратегічних цілей проекту «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року» є створення інклюзивних інституцій, що є першим кроком до впровадження принципів інституційної інклюзивності на державному рівні [1, с. 11]. Реалізація цих завдань сприятиме соціально-економічному зростанню України та її сталому розвитку. Створення інклюзивних інституцій сприятиме активізації громадської участі в процесах прийняття рішень, що є важливим аспектом демократичного розвитку країни.

Розбудова інклюзивної економіки в Україні може принести численні переваги як для суспільства в цілому, так і для окремих груп населення. Основні переваги включають: соціальну стабільність (залучення всіх верств населення зменшує соціальну напругу), зростання продуктивності (доступ до ресурсів і можливостей підвищує ефективність праці), розвиток підприємництва та інновацій (стимулювання нових ідей і бізнесів веде до економічного зростання), рівні можливості в освіті (забезпечення якісної освіти для всіх сприяє розвитку суспільства), зниження бідності (інклюзивні заходи допомагають покращити добробут вразливих груп), регіональний розвиток (підтримка віддалених районів сприяє збалансованому прогресу), підтримка осіб з особливими потребами (забезпечення рівних можливостей для всіх громадян).

Таким чином, інклюзивна економіка може стати основою для сталого розвитку країни, забезпечуючи стратегічні переваги та покращуючи якість життя населення.

Список використаних джерел:

1. Гуторов А. О. Сутність інклюзивної економіки. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: Матеріали Другої Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 квітня 2019 р., м. Харків). Харків: ХНТУСГ, 2019. С. 9-11. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/21085/1/Upravlinnia%20rozvytkom%20sotsialno-ekonomichnykh%20system_2019_4.pdf.
2. Домінанти становлення інклюзивного соціуму в Україні: колективна монографія / За заг. ред. М. Тріпака, С. Петрухи, А. Тимківа. Кам'янець-Подільський: ЗУНУ, 2022. 457 с.
3. Інклюзивність економіки – нове мірило економічного росту. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf.